

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

15 май 2019 година *

„Преюдициално запитване — Държавни помощи — Понятието „помощи, предоставени от държава членка или чрез ресурси на държава членка“ — Мерки за компенсиране на доставчиците на услуги от обществен интерес в електроенергийния сектор — Понятието „помощи, засягащи търговията между държавите членки“ и „нарушаващи или заплашващи да нарушат конкуренцията“ — Понятието „селективно предимство“ — Услуга от общ икономически интерес — Компенсиране на разходите, свързани с изпълнението на задължения за обществена услуга“

По дело C-706/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos vyriausiosios administracinės teisės teismas (Върховен административен съд на Литва) с акт от 7 декември 2017 г., постъпил в Съда на 18 декември 2017 г., в рамките на производство по дело

AB „Achema“,

AB „Orlen Lietuva“,

AB „Lifosa“

срещу

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK)

в присъствието на:

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija,

UAB „Baltpool“

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: M. Vilaras (докладчик), председател на състава, K. Jürimäe, D. Šváby, S. Rodin и N. Piçarra, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: M. Aleksejev, началник-отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 6 ноември 2018 г.,

* Език на производството: литовски.

като има предвид становищата, представени:

- за АВ „Achema“, АВ „Orlen Lietuva“ и АВ „Lifosa“, от G. Balčiūnas, V. Radvila, E. Righini, G. Catti De Gasperi и C. Cluzel, адвокати,
- за UAB „Baltpool“, от A. Smaliukas и E. Junčienė,
- за литовското правителство, от R. Krasuckaitė, D. Stepanienė, R. Dzikovič и D. Kriaučiūnas, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от P. Němečková, D. Recchia и A. Steiblytė, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 17 януари 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване е главно относно тълкуването на член 107, параграф 1 ДФЕС.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между, от една страна, АВ „Achema“, АВ „Orlen Lietuva“ и АВ „Lifosa“, и от друга страна, Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (Държавна комисия за контрола и цените на енергията, наричана по-нататък „ДККЦЕ“) по повод на Решение № ОЗ-442 на ДККЦЕ от 11 октомври 2013 г. за определяне за 2014 г. на средствата за услугите от обществен интерес и цените на тези услуги (наричано по-нататък „спорното решение“).

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 46 и 50 от Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (ОВ L 211, 2009 г., стр. 55) гласят:

„(46) Спазването на изискванията за обществени услуги е основно изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общите минимални стандарти, които да се зачитат от всички държави членки, [като бъдат взети предвид] целите на защита на потребителите, сигурност на доставките, опазване на околната среда и равностойни нива на конкуренция във всички държави членки. Важно е изискванията за обществени услуги да се тълкуват на национална основа, отчитайки местните обстоятелства и при спазване на правото на Общността.

[...]

- (50) Необходимо е изискванията за обществена услуга, включително по отношение на универсалната услуга, и общите минимални стандарти, които произтичат от тях, да бъдат още по-строги, за да се гарантира на всички потребители, и по-специално на уязвимите потребители, възможността да извличат ползи от конкуренцията и от справедливите цени.

Изискванията за обществена услуга следва да бъдат определени на национално равнище, като се отчитат националните обстоятелства[;] правото на Общността следва обаче да се зачита от държавите членки. [...]“.

4 Член 3, параграф 2 от Директива 2009/72 гласи:

„При пълно зачитане на съответните разпоредби на Договора [за функционирането на ЕС], по-специално член [106] от него, държавите членки може да налагат на предприятия, работещи в електроенергийния сектор, в общ икономически интерес, задължения за обществени услуги, които може да се отнасят до сигурността, включително сигурност на доставките, редовността, качеството и цената на доставките и опазването на околната среда, включително енергийна ефективност, енергия от възобновяеми източници и опазване на климата. Такива задължения са ясно определени, прозрачни, недискриминационни, подлежат на проверка и гарантират равни условия на достъп за електроенергийните предприятия от Общността до националните потребители. Във връзка със сигурността на доставките, управлението на енергийната ефективност/търсенето и за изпълнение на екологичните цели, както и на целите по отношение на енергията от възобновяеми източници, както се посочва в настоящия параграф, държавите членки може да въведат [...] дългосрочно планиране, като вземат предвид възможността трети страни да търсят достъп до системата“.

Литовското право

Правна уредба на услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор

- 5 Член 2, параграф 51 от Закон № VIII-1881 за електроенергията (Lietuvos Respublikos Elektros energetikos įstatymas Nr. VIII-1881) от 20 юли 2000 г. (Žin., 2000 г., № 66-1984, в редакцията му съгласно Закон № XI 1919 от 17 януари 2012 г., наричан по-нататък „Законът за електроенергията“) определя „обществения интерес в електроенергийния сектор“ като действие или бездействие в този сектор, което е пряко или непряко свързано със сигурността на държавата в областта на енергетиката и/или обществената сигурност, със сигурността на функционирането на електроенергийната система, с намаляването на отрицателното въздействие на този сектор върху околната среда, с диверсификацията на енергийните източници и с другите предвидени в този закон цели за устойчиво развитие в същия сектор.
- 6 Член 2, параграф 52 от Закона за електроенергията гласи, от една страна, че услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор (наричани по-нататък „УОИЕ“) са услуги, предоставяни от предприятията, и от друга страна, че литовското правителство или оправомощеният от него орган съставя списък на тези услуги и определя доставчиците и реда за предоставянето на въпросните услуги в съответствие с общите изисквания на член 74 от този закон и с обществените интереси в този сектор.
- 7 Член 74 от посочения закон определя в параграф 1 кои действия или бездействия могат да се отнесат към УОИЕ, а в параграф 2 предвижда, че литовското правителство съставя списъка на УОИЕ и определя реда за предоставяне на тези услуги.
- 8 Съгласно член 74, параграф 4 от същия закон литовското правителство или оправомощеният от него орган може да задължава операторите на пазара да предоставят УОИЕ, стига това да не води до дискриминация между тези оператори от гледна точка на правата или задълженията им.

- 9 На основание член 74 от Закона за електроенергията е прието Правителствено постановление № 916 за приемане на Правилник за услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 916 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“) от 18 юли 2012 г. (Žin., 2012 г., № 88-4609, в редакцията му съгласно Постановление № 1216 от 18 декември 2013 г., наричано по-нататък „Постановление № 916“).
- 10 Точки 7—7.6 от приложения към посоченото постановление правилник гласят:
- „7. Услуги от обществен интерес са:
- 7.1 производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници и нейното балансиране;
- 7.2 комбинираното производство на електроенергия в когенерационни централи за електрическа и топлинна енергия, когато тези централи доставят топлинна енергия в отоплителните системи и икономиите на първична енергия са такива, че комбинираното производство на топлинна и електрическа енергия може да се счита за ефективно;
- 7.3 производството на електроенергия в определени централи, когато то е необходимо, за да се гарантира сигурността на електроснабдяването;
- 7.4 поддържането на резервни мощности на определени електроцентрали, чиято дейност е необходима, за да се гарантира националната енергийна сигурност;
- 7.5 развитието на мощности за производство на електроенергия от стратегическо значение за гарантиране на сигурността и надеждността на енергийната система или на енергийната независимост на държавата;
- 7.6 изпълнението на стратегически проекти в електроенергийния сектор за подобряване на енергийната сигурност чрез изграждането на междусистемни електропроводи за свързване с електроенергийните системи на други държави и/или чрез свързването на литовската електроенергийна система с електроенергийните системи на други държави членки“.
- 11 Съгласно точки 8—8.3 от приложения към посоченото постановление правилник:
- „8. Следните лица предоставят услугите от обществен интерес:
- 8.1 производителите на електроенергия [...], които произвеждат електроенергия от възобновяеми енергийни източници;
- 8.2 производителите, които са натоварени от държавата да предоставят услугите от обществен интерес, посочени в точки 7.2—7.4 от [приложения правилник];
- 8.3 лицата, които в националната стратегия за енергийна независимост, нейният план или програми за изпълнение и (или) правителствените решения са определени за изпълнители на услугите от обществен интерес, посочени в точки 7.5 и 7.6 от [приложения правилник]“.

12 Точки 11 и 11¹ от приложения към Постановление № 916 правилник гласят:

„11. Преди 1 септември на текущата година правителството одобрява по предложение на Министерството на енергетиката и за следващите календарни години лицата, предоставящи услугите от обществен интерес, посочени в точки 7.2—7.6 от [приложения правилник], проектите по точки 7.5 и 7.6 от [приложения правилник] и субсидирания обем на производството на електроенергия за доставчиците на услуги от обществен интерес.

11¹. Услугите от обществен интерес, посочени в точка 7.2 от [приложения правилник], се предоставят по описания по-долу ред.

11¹.1. Най-късно до 15 ноември на текущата година общественият доставчик, като вземе предвид електроенергийните нужди на потребителите, за които се прилагат утвърдени от държавата за следващата календарна година регулирани цени на електроенергията, и субсидирания обем на производство на електроенергия, определен от държавата за следващата календарна година и за съответния производител, предлага на производителите на електроенергия, предоставящи услугата от обществен интерес по точка 7.2 от [приложения правилник], месечните количества, за следващата календарна година, субсидирана електроенергия, закупувана за всеки месец от отоплителния сезон, която тези производители на електроенергия договарят с обществения доставчик най-късно до 30 дни от получаването на предложението, при отчитане на топлинните нужди за следващата година и изискването за поддържане на ефективно производство на електроенергия чрез когенерация. Договорите за продажба на субсидирана електроенергия между производителите на електроенергия и обществения доставчик, в които се определят количествата субсидирана електроенергия, които ще бъдат закупувани за всеки месец от отоплителния сезон, се сключват до 31 декември на текущата година;

[...]“.

Правна уредба на финансирането на УОИЕ

- 13 Съгласно член 74, параграф 3 от Закона за електроенергията литовското правителство определя лицето, което отговаря за събирането и разпределянето на средствата за УОИЕ (наричано по-нататък „управителят на средствата“).
- 14 С Правителствено постановление № 1157 за приемане на Правилник за управлението на средствата за услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор (Vyriausybės nutarimas Nr. 1157 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“) от 19 септември 2012 г. (Žin., 2012 г., № 113-5704, в редакцията му съгласно Постановление № 1537 от 19 декември 2012 г., наричано по-нататък „Постановление № 1157“) се определят правилата за събиране на средствата за УОИЕ, за тяхното управление и за разпределянето им между доставчиците на УОИЕ.
- 15 Точка 4.6 от Постановление № 1157 предвижда, че управителят на средствата е субект, пряко или непряко контролиран от държавата.
- 16 С Правителствено постановление № 1338 за определяне на управителя на средствата за услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор (Vyriausybės nutarimas Nr. 1338 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administratoriaus paskyrimo“) от 7 ноември 2012 г. (Žin., 2012 г., № 130-6560) UAB „Baltpool“ е определено за управител на средствата за неопределен срок.

- 17 Като общо правило операторите на разпределителни и преносни мрежи събират средствата за УОИЕ от крайните потребители на електроенергия и ги прехвърлят на управителя им, който, след като приспадне сума за покриване на административните си разходи, ги предава на доставчиците на УОИЕ.
- 18 На основание член 9, параграф 1, точка 7 от Закона за електроенергията ДККЦЕ, която е публичноправен субект, определя както метода за изчисляване на цените на УОИЕ, така и самите цени ежегодно и при отчитане на нуждата от средства за УОИЕ и очакваното потребление на електроенергия за съответната година.
- 19 С Решение № ОЗ-279 от 28 септември 2012 г. ДККЦЕ одобрява във връзка с УОИЕ правилата за ценообразуване, въз основа на които са утвърдени цените на УОИЕ за 2014 г.
- 20 Със спорното решение ДККЦЕ определя за 2014 г. конкретния размер на средствата за всяка група доставчици на УОИЕ и дължимите от крайните потребители вноски за УОИЕ.

Правна уредба на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници

- 21 Член 20 („Насърчаване на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници“) от литовския Закон № XI-1375 за енергията от възобновяеми източници (Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375) от 12 май 2011 г. (Žin., 2011 г., № 62-2936, в редакцията му съгласно Закон № XII-169 от 17 януари 2013 г.) предвижда в параграфи 1—3 и 6 следното:

„1. Производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници и балансирането ѝ представляват услуга от обществен интерес. Държавата определя общите принципи, реда и условията за заплащането на фиксираните цени, утвърдени съгласно този закон и по приетия от правителството ред, и за продажбата на произведената от възобновяеми енергийни източници електроенергия, приемайки Правилник за услугите от обществен интерес и Правилник за насърчаване на производството на енергия от възобновяеми енергийни източници.

2. Производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници се насърчава по реда, определен от правителството за услугите от обществен интерес, чрез изплащане на разликата между фиксираната цена, установена за даден производител, и цената на електроенергията, продадена от този производител по предвидените от правителството правила, която не може да бъде по-ниска от средната пазарна цена на електроенергията за предходния месец, изчислена по реда, установен от [ДККЦЕ].

3. За постигането на целите, посочени в член 13, параграф 3 от този закон, се въвеждат фиксирани цени и разпределяни чрез търг насърчаващи квоти за централите с инсталирана мощност над 10 kW. Правителството одобрява насърчаващите квоти и тръжните зони, както и правилата за разпределение на насърчаващите квоти за централите с инсталирана мощност, по-малка или равна на 10 kW. Отделни търгове за присъединяване към регионалните електрически мрежи се провеждат за всяка група производители в сроковете, определени от [ДККЦЕ], но не по-късно от 180 дни след датата, на която производителят е поискал да се проведе търг за дадена група производители и дадена зона. Право да участват в търга имат всички производители, които са подписали посоченото в член 14, параграф 11 писмо за намерение и са представили предвидената в член 14, параграф 13 от този закон гаранция за изпълнение на задълженията на производителя. На всяко тримесечие [ДККЦЕ] утвърждава пределната фиксирана цена. Търгът печели участникът, който е предложил най-ниската

фиксирана цена, като се има предвид, че максималната инсталирана производствена мощност в дадена тръжна зона не може да надхвърля 40 % от присъединимата максимална мощност за генериране на топлинна енергия в тази зона. [...]

[...]

6. Не по-често от веднъж на тримесечие [ДККЦЕ] оценява развитието на мощностите за производство на електроенергия от различни възобновяеми енергийни източници, като взема предвид действително произведената електроенергия през изтеклата календарна година, общата инсталирана мощност на работещите централи и общата инсталирана мощност на предвидените централи. Пределните размери на фиксираните цени се преразглеждат въз основа на оценката за развитието на мощностите за производство на електроенергия от различни възобновяеми енергийни източници и на съответствието на това развитие с целите и задачите, определени в националния план за действие във връзка с възобновяемата енергия. Преразгледаните пределни размери на фиксирани цените се прилагат само за производители, чиито централи са получили разрешение за производство на електроенергия след датата на влизане в сила на посочените цени“.

- 22 В съответствие с тази правна уредба, от една страна, производителите на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, спечелили търг по член 20, параграф 3 от Закона за енергията от възобновяеми източници, сключват договори с предприятия, изкупуващи електроенергия, а именно операторите на разпределителни и преносни мрежи. От друга страна, тези предприятия получават от управителя на средствата за УОИЕ компенсация за загубите, понесени при търговията с така закупената електроенергия.
- 23 По силата на посочената правна уредба чрез тези средства се компенсират разходите, които операторите на разпределителни и преносни мрежи правят за балансиране на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници.

Правна уредба на производството на електроенергия в когенерационни централи

- 24 Съгласно Постановление № 916 производството на електроенергия в когенерационни централи, тоест централи с комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия, представлява УОИЕ, при условие че тези централи доставят топлинна енергия в отоплителните системи и когенерацията се счита за ефективна.
- 25 Съгласно Наредба № 1-219 на литовския министър на енергетиката за утвърждаване на правилата за закупуване на електроенергия от производители на комбинирана топлинна и електрическа енергия (Elektros energijos supirkimo iš bendrų šilumos ir elektros energijos gamintojų patvirtintos taisyklės, Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymu Nr. 1-219) от 24 ноември 2009 г. (Žin., 2009 г., № 140-6160) производителите, които искат да предоставят такива УОИЕ, подават заявления до министъра на енергетиката.
- 26 По предложение на министъра на енергетиката литовското правителство утвърждава списъка на предприятията, на които е възложено да предоставят такива УОИЕ за следващата календарна година, и определя максималния обем на произвежданата в тази връзка електроенергия.
- 27 След това общественият доставчик на електроенергия отправя до производителите на електроенергия, които предоставят тези УОИЕ, предложение за следващата календарна година и договаря с тях закупуваните месечно количества електроенергия, като договорите за закупуване на електроенергията, произведена в когенерационни централи като УОИЕ, се

подписват преди 31 декември на текущата година. Съгласно тези договори доставчиците на УОИЕ получават пряко от управителя на средствата компенсация за електроенергията, която са произвели и доставили в електрическите мрежи в рамките на предвидения обем.

Правила относно сигурността на електроснабдяването

- 28 За 2014 г. като доставчик на УОИЕ, свързани със сигурността на електроснабдяването, е определено „Lietuvos Elektrinė“, клон на АВ „Lietuvos energijos gamyba“.
- 29 С Решение № ОЗ-703 от 22 ноември 2013 г. за производството на електроенергия в Република Литва и за определянето на цената за закупуване на електроенергията, произведена от Lietuvos Elektrinė, ДККЦЕ определя тази цена за 2014 г. в разбивка от две части, едната за променливите, а другата за фиксираните разходи.

Правна уредба на проекта „NordBalt“

- 30 Член 3 от Закон № XI-2052 за интегрирането на електроенергийната система на Република Литва в европейските електроенергийни системи (Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos sistemas integracijos į Europos elektros energetikos įstatymas Nr. XI-2052) от 12 юни 2012 г. (Žin., 2012 г., № 68-3465), предвижда, че за целите на пълното интегриране на литовската електроенергийна система в европейските електроенергийни системи процесът на свързване на електропреносната мрежа на Република Литва с електропреносната мрежа на Кралство Швеция (наричан по-нататък „проектът „NordBalt““) започва през 2015 г.

- 31 Съгласно член 6, параграф 3 от този закон:

„Процесът на интегриране на електроенергийната система на Република Литва в европейските електроенергийни системи се финансира със средствата за [УОИЕ] по установения в закона ред; при спазване на предвидените в закона правила се допуска частично финансиране на посочения процес със субсидии от ЕС, включително с помощта за енергийни проекти от многогодишната финансова рамка на Съюза за периода 2014—2020 г. и (или) други законно придобити ресурси“.

- 32 Предоставянето на свързаните с проекта „NordBalt“ УОИЕ е възложено АВ „Litgrid“, оператор на преносна мрежа.

Правна уредба на компенсациите за операторите на слънчеви електроцентрали

- 33 На основание член 3, параграф 3 от литовския Закон № XII-170 за изменение и допълнение на членове 2, 11, 13, 14, 16, 20 и 21 от Закона за енергията от възобновяеми източници (Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 2, 11, 13, 14, 16, 20, 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo įgyvendinimo įstatymas Nr. XII-170) от 17 януари 2013 г. (Žin., 2013 г., № 12-561) разходите по проекти за слънчеви електроцентрали, за които разрешенията за развиване на мощности за производство на електроенергия от възобновяеми енергийни източници чрез изграждането на такива централи не са били използвани преди предвидената в първоначалното законодателство дата или не са били продължени, се признават за разходи, свързани с УОИЕ.

- 34 В съответствие с тази правна уредба лицата, развили проекти за слънчеви електроцентрали, оказали се под въпрос поради извършената през 2013 г. законодателна промяна, могат да поискат от създадена от литовското правителство компенсационна комисия да определи размера на дължимата им компенсация за разходите, направени преди 1 февруари 2013 г. Компенсацията се изплаща пряко на тези лица от управителя на средствата.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 35 Жалбоподателите по главното производство са регистрирани в Литва дружества, чиято дейност включва експлоатация на централи за комбинирано производство, в които произведената електроенергия се потребява за собствени стопански нужди или се доставя на юридически лица, действащи в техния район. Те закупуват недостигащата електроенергия от независими доставчици.
- 36 Съгласно спорната в главното производство национална правна уредба жалбоподателите по главното производство са длъжни да покриват разходите за УОИЕ. Дължимите суми се изчисляват въз основа на количеството електроенергия, което жалбоподателите по главното производство произвеждат сами или закупуват от независими доставчици и което потребяват за собствени стопански нужди.
- 37 Със спорното решение ДККЦЕ определя за 2014 г. средствата за отделните УОИЕ, както и размера на съответните вноски, които дължат крайните потребители на електроенергия и някои производители на електроенергия, сред които и жалбоподателите по главното производство.
- 38 На 11 ноември 2013 г. жалбоподателите по главното производство сезират Vilniaus apygardos administracinis teismas (Окръжен административен съд Вилнюс, Литва) с жалби за отмяна на точки 1.2—1.4, 1.7, 2 и 3 от спорното решение.
- 39 Те оспорват това решение, като твърдят, че то е отчасти незаконосъобразно, тъй като е част от схема за държавни помощи, която е създадена с правната уредба на УОИЕ и в нарушение на задължението по член 108, параграф 3 ДФЕС е въведена без преди това да бъде уведомена Европейската комисия. Освен това считат, че размерът на вноските е прекомерно висок и незаконосъобразен.
- 40 С решение от 9 февруари 2016 г. Vilniaus apygardos administracinis teismas (Окръжен административен съд Вилнюс) отхвърля жалбите подадени от жалбоподателите по главното производство.
- 41 На 23 февруари 2016 г. те сезират Lietuvos vyriausiosios administracinės teisminės institucijos (Върховен административен съд на Литва) с искане да отмени решението от 9 февруари 2016 г. и да се произнесе по първоинстанционните им жалби. Освен това правят искане за сезиране на Съда с преюдициално запитване на основание член 267 ДФЕС.
- 42 Ответникът в главното производство, ДККЦЕ, както и третите заинтересовани лица, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija (литовското Министерство на енергетиката) и Baltpool, смятат, че исканията на жалбоподателите по главното производство трябва да бъдат отхвърлени.
- 43 При тази обстановка въпросите на запитващата юрисдикция се отнасят до това дали някои аспекти на УОИЕ и на финансирането им трябва да се разглеждат като държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС. Тези въпроси в частност се отнасят до понятието „ресурси на държава“, употребено в тази разпоредба и до условията, изведени в решение от 24 юли 2003 г., Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415).

- 44 При тези обстоятелства Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Върховен административен съд на Литва) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„Следва ли действащата през 2014 г. правна уредба за предоставянето и финансирането (компенсиране) на [УОИЕ] (схемата за УОИЕ) — установена със Закона за електроенергията, Закона за енергията от възобновяеми източници, Закона за интегрирането на литовската електроенергийна система в европейските електроенергийни системи, Закона за изменение и допълнение на членове 2, 11, 13, 14, 16, 20 и 21 от Закона за енергията от възобновяеми източници, както и със съответните подзаконови актове, в частност Правилник за [УОИЕ], приет с Постановление № 916 [...], Правилник за управлението на средствата за [УОИЕ], приет с Постановление № 1157 [...] — или част от нея да се счита за държавна помощ (схема за държавна помощ) по смисъла на член 107, параграф 1 [ДФЕС], като това включва следните въпроси:

- 1) При обстоятелства като тези по настоящото дело следва ли член 107, параграф 1 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че средствата за УОИЕ са държавни ресурси?
- 2) Следва ли член 107, параграф 1 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че в случаите, когато на оператори на мрежи (предприятия) е наложено задължение за закупуване на електроенергия от производители на електроенергия на фиксирана цена (тарифа) и/или за балансиране на електроенергията и понасяните в резултат на това задължение загуби за операторите на мрежи се компенсират със средства, които евентуално могат да произтичат от държавни ресурси, не е налице помощ, предоставена на производителите на електроенергия чрез държавни ресурси?
- 3) Следва ли член 107, параграф 1 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като тези по настоящото дело следното подпомагане е селективно и/или може да засегне търговията между държавите членки: подпомагане на предприятие, което изпълнява проект от стратегическо значение като проектът „NordBalt“; подпомагане на предприятия, на които е възложено да гарантират сигурността на електроснабдяването за определен период; подпомагане с цел компенсиране на загубите, които отразяват пазарните условия и които лица като тези в разглеждания случай, които стопанисват слънчеви електроцентрали, действително са понесли поради отказа на държавата да изпълни поетите от нея задължения (в резултат от промени в националната регулация); подпомагане на предприятия (оператори на мрежи) с цел компенсиране на действително понесените от тях загуби при изпълнението на задължението за закупуване на електроенергия на фиксирана цена от предоставящи УОИЕ производители на електроенергия и за балансиране на електроенергията?
- 4) Следва ли член 107, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 106, параграф 2 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като тези по настоящото дело разглежданата схема за УОИЕ (или част от нея) се счита за отговаряща на критериите, посочени в точки 88—93 от решение [...] от 24 юли 2003 г., Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg, [C-280/00, EU:C:2003:415]?
- 5) Следва ли член 107, параграф 1 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като тези по настоящото дело схемата за УОИЕ (или част от нея) нарушава или заплашва да наруши конкуренцията?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 45 С първия си въпрос запитващата юрисдикция пита дали член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че средствата, предназначени за финансиране на схема за услуги от обществен интерес като УОИЕ, представляват държавни ресурси по смисъла на тази разпоредба.
- 46 Като начало следва да се припомни, че квалифицирането на мярка като държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС предполага да са изпълнени четири условия, а именно: да е налице намеса на държавата или чрез ресурси на държавата, тази намеса да е в състояние да засегне търговията между държавите членки, да предоставя селективно предимство на своя получател и да нарушава или да заплашва да наруши конкуренцията (решения от 17 март 1993 г., *Sloman Neptun*, C-72/91 и C-73/91, EU:C:1993:97, т. 18, от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 15 и от 13 септември 2017 г., *ЕНЕА*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 17).
- 47 Освен това следва да се припомни, че за да могат да бъдат квалифицирани като помощи по член 107, параграф 1 ДФЕС, предимствата трябва, от една страна, да бъдат пряко или непряко предоставени чрез държавни ресурси, и от друга страна, отговорността за тях да се носи от държавата (решения от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 16 и от 13 септември 2017 г., *ЕНЕА*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 20 и цитираната съдебна практика).
- 48 На първо място, за да се установи дали държавата носи отговорност за дадена мярка, следва да се прецени дали публичните органи са участвали в приемането на тази мярка (решения от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 17 и от 13 септември 2017 г., *ЕНЕА*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 21).
- 49 В спора по главното производство, видно от точки 5—34 от настоящото решение, както отделните УОИЕ, така и начинът им на финансиране са определени от държавата чрез различни закони и правителствени постановления. Поради това трябва да се счита, че за тях отговорност носи държавата, което впрочем не се оспорва от никоя от заинтересованите страни.
- 50 На второ място, за да се определи дали предимството е предоставено пряко или непряко чрез държавни ресурси, следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда забраната по член 107, параграф 1 ДФЕС включва както помощите, предоставени пряко от държавата или чрез ресурси на държавата, така и тези, които са предоставени от публична или частна организация, учредена или определена от държавата с цел да управлява помощта (решения от 22 март 1977 г., *Steinike & Weinlig*, 78/76, EU:C:1977:52, т. 21, от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 20 и от 13 септември 2017 г., *ЕНЕА*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 23).
- 51 Всъщност правото на Съюза не може да допуска правилата в областта на държавните помощи да бъдат заобикаляни просто чрез създаването на самостоятелни институции, отговарящи за разпределянето на помощите (решения от 16 май 2002 г., *Франция/Комисия*, C-482/99, EU:C:2002:294, т. 23 и от 9 ноември 2017 г., *Комисия/TV2/Danmark*, C-656/15 P, EU:C:2017:836, т. 45).

- 52 От практиката на Съда следва също така, че мярка, която се състои по-конкретно в задължение за изкупуване на енергия, може да попадне в обхвата на понятието за помощ, макар да не предполага прехвърляне на държавни ресурси (вж. в този смисъл решения от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 19 и от 13 септември 2017 г., *ENEA*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 24).
- 53 Всъщност член 107, параграф 1 ДФЕС обхваща всички имуществени средства, които публичните органи могат действително да използват, за да подпомагат предприятия, без значение дали тези средства са постоянна част от патримониума на държавата. Макар съответстващите на разглежданата мярка суми да не се притежават постоянно от държавата, обстоятелството, че те остават непрекъснато под публичен контрол и следователно на разположение на компетентните национални власти, е достатъчно, за да бъдат квалифицирани като държавни ресурси (решения от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 21 и от 13 септември 2017 г., *ENEA*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 25 и цитираната съдебна практика).
- 54 Съдът по-точно приема, че фондове, които се финансират от въведени от законодателството на държава задължителни вноски и се управляват и разпределят в съответствие с това законодателство, може да се считат за ресурси на държавата по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, дори да са управлявани от различни от публичния орган субекти (решения от 2 юли 1974 г., *Италия/Комисия*, 173/73, EU:C:1974:71, т. 35 и от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 25).
- 55 Основно значение в това отношение има фактът, че такива субекти са упълномощени от държавата да управляват държавни ресурси, а не просто са обвързани от задължение за изкупуване със свои собствени финансови ресурси (вж. в този смисъл решения от 17 юли 2008 г., *Essent Netwerk Noord* и др., C-206/06, EU:C:2008:413, т. 74, от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 30 и 35 и от 13 септември 2017 г., *ENEA*, C-329/15, EU:C:2017:671, т. 26 и 30).
- 56 В случая от предоставената на Съда преписка е видно, че схемата за УОИЕ се отличава със следните особености.
- 57 На първо място, по тази схема крайните потребители са длъжни да плащат на операторите на разпределителни и преносни мрежи вноски, която се включва във и увеличава цената на електроенергията и чийто конкретен размер ДККЦЕ определя на основание член 9, параграф 1, точка 7 от Закона за електроенергията спрямо потребен киловатчас. Производителите, които потребяват произведената от тях електроенергия за свои собствени нужди, също са подчинени на посочената схема и заплащат цена, определена от ДККЦЕ за потребен киловатчас, която е различна от прилаганата за крайните потребители.
- 58 Видно от акта за преюдициално запитване, при определянето на тези тарифи ДККЦЕ взема предвид за съответната година нуждата от средства за УОИЕ за този период и очакваното потребление на електроенергия за същия период.
- 59 На следващо място, сумите, които операторите на разпределителни и преносни мрежи са събрали за тази цел, се предават на управителя на средствата, който, както бе уточнено в съдебното заседание от страните в главното производство и литовското правителство, следва да бъде съгласно точка 4.6 от Постановление № 1157 пряко или непряко контролиран от държавата. На основата на тези суми управителят на средствата, след като приспадне годишна максимална сума от 500 000 LTL (литовски литас) (около 145 000 EUR) за покриване на оперативните си разходи, изчислява средствата за УОИЕ и ги разпределя между отделните доставчици на УОИЕ.

- 60 След това управителят на средствата изплаща тези средства на отделните доставчици на УОИЕ, които съгласно точка 11 от приложения към Постановление № 916 правилник се одобряват от литовското правителство, с изключение на производителите на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, които биват подбирани от ДККЦЕ след провеждането на търгове за насърчаващи квоти.
- 61 Операторите на разпределителни и преносни мрежи получават средствата за УОИЕ като компенсация за допълнителните разходи, които са направили във връзка със задължението си за закупуване на електроенергия, произведена от възобновяеми енергийни източници, и за нейното балансиране.
- 62 На последно място, запитващата юрисдикция посочва, че целта на средствата, изплащани на доставчиците на УОИЕ, е да компенсират тези доставчици за задълженията, възложени им от държавата във връзка с УОИЕ.
- 63 Следователно схемата за УОИЕ се характеризира, от една страна, с възлагането на редица задължения в тежест както на икономическите оператори, така и на крайните потребители, и от друга страна, с участието — като единствен орган за управление на средствата за УОИЕ — на субект, пряко или непряко контролиран от държавата.
- 64 Така операторите на разпределителни и преносни мрежи събират средствата за УОИЕ от всички крайни потребители на електроенергия, като в това отношение законът не предвижда изключения. Следователно подобно задължение за плащане, наложено със схемата за УОИЕ, има характера на задължителна вноска. Освен това посочените оператори на мрежи са длъжни по силата на тази схема да получават УОИЕ от различни доставчици, без да могат да откажат да изпълнят това задължение.
- 65 С оглед на съдебната практика, припомнена в точка 54 от настоящото решение, такива средства могат да се считат за ресурси на държавата по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, дори да са управлявани от различни от публичния орган субекти.
- 66 Освен това средствата за УОИЕ се разпределят между доставчиците на тези услуги, в съответствие със схемата за УОИЕ, от намиращ се под публичен контрол субект, който, видно от данните в предоставената на Съда преписка, не разполага с никакво право на преценка, що се отнася до определянето и предназначението на тези средства. Всъщност и Постановление № 1157, и решенията на ДККЦЕ, която е публичноправен субект, определят именно правилата за изчисляване на средствата за УОИЕ, които трябва да бъдат изплатени на доставчиците на УОИЕ. Това обстоятелство показва, че тези средства трябва, както отбелязва генералният адвокат в точка 32 от заключението си, стриктно да следват предвиденото с тази схема направление.
- 67 Следователно при това положение трябва да се приеме, че средствата за УОИЕ остават под публичен контрол.
- 68 Както обаче Съдът вече е постановил, механизъм за компенсиране на допълнителните разходи, който се финансира от всички крайни потребители на електроенергия, намиращи се на територията на страната, и при който в съответствие със законодателството на държавата членка публичноправен субект разпределя между предприятия получателите така събраните суми, трябва да се счита за намеса на държавата или чрез ресурси на държавата по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС (вж. в този смисъл решение от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 37 и определение от 22 октомври 2014 г., *Elcogás*, C-275/13, непубликувано, EU:C:2014:2314, т. 30).

- 69 Освен това случаите като разглеждания в главното производство се отличават от тези, във връзка с които Съдът се е произнесъл, че възложеното на частни електроснабдителни предприятия задължение да изкупуват по определени минимални цени електроенергията, произведена от възобновяеми енергийни източници, не може да се счита за намеса чрез ресурси на държавата, доколкото не предполага никакво пряко или непряко прехвърляне на ресурси на държавата към предприятията — производители на този вид електроенергия (вж. в този смисъл решения от 13 март 2001 г., *PreussenElektra*, C-379/98, EU:C:2001:160, т. 59 и от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 34).
- 70 Всъщност в тези случаи Съдът е посочил, че частните предприятия не са упълномощени от съответната държава членка да управляват държавни ресурси, а са обвързани от задължение за изкупуване със свои собствени финансови средства (вж. в този смисъл решения от 17 юли 2008 г., *Essent Netwerk Noord* и др., C-206/06, EU:C:2008:413, т. 74 и от 19 декември 2013 г., *Association Vent De Colère!* и др., C-262/12, EU:C:2013:851, т. 35).
- 71 В настоящия случай се установява, от една страна, че управителят на средствата е упълномощен да управлява представляваща държавен ресурс и дължима от всички крайни потребители на електроенергия задължителна вноска, и от друга страна, че за наложеното им задължение да получават УОИЕ операторите на разпределителни и преносни мрежи биват компенсирани чрез средствата за УОИЕ.
- 72 Поради това на първия въпрос следва да се отговори, че член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че средствата, предназначени за финансиране на схема за услуги от обществен интерес като УОИЕ, представляват държавни ресурси по смисъла на тази разпоредба.

По втория въпрос

- 73 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество пита дали член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че когато операторите на разпределителни и преносни мрежи получават предназначени за финансирането на УОИЕ средства, за да компенсират загубите, понесени поради задължението да закупуват на фиксирана цена електроенергия от определени производители на електроенергия и да балансират тази електроенергия, въпросната компенсация представлява в полза на производителите на електроенергия предимство по смисъла на тази разпоредба.
- 74 В това отношение следва да се припомни, че за държавни помощи се считат мерките, които под каквато и да било форма са в състояние пряко или непряко да поставят определени предприятия в по-благоприятно положение или които трябва да се разглеждат като икономическо предимство, което предприятието бенефициер не би получило в нормални пазарни условия (решения от 17 юли 2008 г., *Essent Netwerk Noord* и др., C-206/06, EU:C:2008:413, т. 79 и от 27 юни 2017 г., *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, т. 65).
- 75 Следва да се припомни също така, че в съдебната практика се приема, че предимство, пряко предоставено на определени физически или юридически лица, може да представлява непряко предимство и следователно държавна помощ за други физически или юридически лица, които са предприятия (вж. в този смисъл решение от 13 юни 2002 г., *Нидерландия/Комисия*, C-382/99, EU:C:2002:363, т. 38 и 60—66).
- 76 В случая, видно от член 20 от Закона за енергията от възобновяеми източници, операторите на разпределителни и преносни мрежи като предприятия — купувачи на електроенергия, са длъжни да закупуват произведената от възобновяеми енергийни източници електроенергия на

фиксирана цена, която може да надвишава стойността на електроенергията, продавана от производителите на такава електроенергия. Загубите, понасяни от тези оператори, обаче биват компенсирани чрез средства за УОИЕ, изплащани от управителя на тези средства.

- 77 Макар предназначенията да компенсират тези загуби суми да се изплащат на операторите на разпределителни и преносни мрежи, в случай като разглеждания в главното производство действителни получатели на помощта по този компенсационен механизъм се явяват непряко именно производителите на електроенергия от възобновяеми енергийни източници.
- 78 Всъщност, от една страна, компенсацията, която тези оператори получават от средствата за УОИЕ заради понесените загуби, е неразривно свързана с предимството, предвидено в полза на производителите на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, видно от член 20, параграф 2 от Закона за енергията от възобновяеми източници, в който се подчертава, че производството на такава електроенергия се насърчава по определения за УОИЕ ред чрез „изплащане на разликата между фиксираната цена, установена за даден производител, и цената на електроенергията, продадена от този производител“. Тази разлика обаче съответства на допълнителните разходи или загубите на посочените оператори, които биват компенсирани чрез средствата за УОИЕ.
- 79 От друга страна, никоя от разпоредбите на Закона за енергията от възобновяеми източници не задължава производителите на електроенергия от такива източници да участват в търговете, които евентуално ще им позволят да се възползват от цената, посочена в предходната точка. При това положение участието им в този продажбен механизъм и изплащането на компенсация на операторите на разпределителни и преносни мрежи дават възможност на тези производители да продават електроенергия на цена, по-висока от пазарната и във всички случаи да продават по-големи количества.
- 80 Ето защо на втория въпрос следва да се отговори, че член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че когато операторите на разпределителни и преносни мрежи получават предназначени за финансирането на УОИЕ средства, за да компенсират загубите, понесени поради задължението да закупуват на фиксирана цена електроенергия от определени производители на електроенергия и да балансират тази електроенергия, въпросната компенсация представлява в полза на производителите на електроенергия предимство по смисъла на тази разпоредба.

По третия въпрос

- 81 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество пита дали член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че средства като предназначенията за определени доставчици на УОИЕ предоставят селективно предимство по смисъла на тази разпоредба и могат да засегнат търговията между държавите членки.
- 82 Запитващата юрисдикция посочва четири категории получатели на средствата за УОИЕ. Става въпрос за предприятието, което изпълнява проекта от стратегическо значение „NordBalt, за предприятията, на които е възложено да гарантират сигурността на електроснабдяването за определен период, за стопанисващите слънчеви електроцентрали предприятия, засегнати от отказа на държавата да изпълни поетите от нея задължения и обезщетявани за действително понесените и отразяващите пазарните условия загуби, и за операторите на разпределителни и преносни мрежи заради компенсацията за действително понесените загуби при изпълнението на задължението им за закупуване на електроенергия на фиксирана цена от предоставящи УОИЕ производители на електроенергия и за балансиране на тази електроенергия.

- 83 На първо място, следва да се припомни, че за държавни помощи се считат мерките, които под каквато и да било форма са в състояние пряко или непряко да поставят определени предприятия в по-благоприятно положение или които трябва да се разглеждат като икономическо предимство, което предприятието бенефициер не би получило в нормални пазарни условия (решения от 17 юли 2008 г., *Essent Netwerk Noord* и др., C-206/06, EU:C:2008:413, т. 79 и от 27 юни 2017 г., *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, т. 65).
- 84 В това отношение Съдът е постановил, че преценката дали е изпълнено условието „селективност на предимството“ изисква да се установи дали в рамките на даден правен режим разглежданата национална мярка може да постави в по-благоприятно положение „определени предприятия или производството на някои стоки“ в сравнение с други, които от гледна точка на преследваните с този правен режим цели се оказват в сходно фактическо и правно положение и по този начин са обект на диференцирано третиране, което по същество може да се квалифицира като „дискриминационно“ (решения от 14 януари 2015 г., *Eventech*, C-518/13, EU:C:2015:9, т. 53—55 и от 21 декември 2016 г., *Комисия/World Duty Free Group* и др., C-20/15 P и C-21/15 P, EU:C:2016:981, т. 54).
- 85 Всички икономически оператори, споменати в точка 82 от настоящото решение, получават средства за УОИЕ, които, ако са предназначени да компенсират допълнителните разходи или загубите на тези оператори, могат да бъдат окачествени като „селективно предимство, предоставено чрез ресурси на държавата“.
- 86 Член 107, параграф 1 ДФЕС не разграничава държавните мерки според техните причини или цели, а ги определя в зависимост от последиците им и следователно независимо от използваните техники (решения от 15 ноември 2011 г., *Комисия и Испания/Government of Gibraltar* и *Обединеното кралство*, C-106/09 P и C-107/09 P, EU:C:2011:732, т. 87 и от 21 декември 2016 г., *Комисия/Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, EU:C:2016:971, т. 48).
- 87 Както личи обаче от предоставените от запитващата юрисдикция данни и от уточненията, направени от заинтересованите страни в писмените им становища пред Съда, всяка категория оператори, спомената в точка 82 от настоящото решение, получава селективно предимство. Всъщност, видно от Постановление № 916, от механизма на УОИЕ се ползват само определени производители на електроенергия, в частност тези, които произвеждат електроенергия от възобновяеми енергийни източници или чрез комбинирано производство, и тези, които допринасят за сигурността на електроснабдяването, за безопасността или за националната енергийна независимост, за сигурността и за надеждността на националната енергийна мрежа или пък за изпълнението на стратегически енергийни проекти. Освен това всеки един от тези оператори, с изключение на стопанисващите слънчеви електроцентрали предприятия, засегнати от отказа на държавата да изпълни поетите от нея задължения, е поименно посочен от литовското правителство на основание точки 11 и 11¹ от приложения към Постановление № 916 правилник като потенциален получател на средствата за УОИЕ.
- 88 Член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че средства като предназначените за определени доставчици на УОИЕ предоставят на тези доставчици селективно предимство по смисъла на тази разпоредба, като в това отношение обаче запитващата юрисдикция следва да извърши необходимите проверки.
- 89 На второ място, за целите на квалифицирането на национална мярка като държавна помощ следва не да се установи наличието на действително въздействие на помощта върху търговията между държавите членки, а само да се провери дали помощта може да засегне тази търговия (решения от 26 октомври 2016 г., *Orange/Комисия*, C-211/15 P, EU:C:2016:798, т. 64 и от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 29).

- 90 Засягането на търговията между държавите членки обаче не може да бъде чисто хипотетично или предполагаемо. В този смисъл следва да се определи причината, поради която разглежданата мярка е в състояние, с оглед на предвидимите си последици, да засегне търговията между държавите членки (решение от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 30 и цитираната съдебна практика).
- 91 В това отношение от предоставените от запитващата юрисдикция данни и от становището на *Baltpool* в съдебното заседание се вижда, че още от 2014 г. между Република Литва и други държави членки има търговия на пазара на електроенергия заради връзките с използваните за внос на електроенергия електрически мрежи на Република Естония и Република Латвия. Тези данни, които не са оспорени от литовското правителство, отслабват аргумента му, че пазарът на електроенергия в тази страна е бил относително изолиран.
- 92 Освен това, когато предоставена от държава членка помощ укрепва позицията на дадено предприятие спрямо други конкурентни предприятия в рамките на вътреобщностната търговия, същата трябва да се счита за повлияна от тази помощ (решения от 10 януари 2006 г., *Cassa di Risparmio di Firenze* и др., C-222/04, EU:C:2006:8, т. 141 и от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 31).
- 93 В това отношение не е необходимо самите предприятия получатели да участват във вътреобщностната търговия. Всъщност, когато държава членка предоставя помощ на предприятия, дейността на националния ѝ пазар може да се запази или нарасне, което като последица намалява възможностите на установените в други държави членки предприятия да навлязат на пазара на тази държава членка (решения от 14 януари 2015 г., *Eventech*, C-518/13, EU:C:2015:9, т. 67 и от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 32).
- 94 Освен това либерализация на равнище Съюз на икономически сектор като този на енергетиката може да доведе до действително или потенциално влияние на помощите върху търговията между държавите членки (вж. в този смисъл решения от 5 март 2015 г., *Banco Privado Português* и *Massa Insolvente do Banco Privado Português*, C-667/13, EU:C:2015:151, т. 51 и от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 34).
- 95 В това отношение следва да се отбележи, че Директива 2009/72 напълно либерализира пазара на електроенергия в рамките на Съюза и към момента на настъпване на фактите по главното производство законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за транспонирането на тази директива, трябва да са били приети от държавите членки.
- 96 Доколкото обаче електроенергията е предмет на трансграничен търговски обмен, предоставянето на средствата за УОИЕ на споменатите в точка 82 от настоящото решение доставчици на УОИЕ може да има последици за търговията между посочените държави (вж. в този смисъл решение от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 35).
- 97 Все пак, за да прецени последиците за търговията между държавите членки, запитващата юрисдикция следва да вземе предвид за всяка от категориите доставчици на УОИЕ, спомената в точка 82 от настоящото решение, особеностите при упражняването на дейността, предмет на компенсация чрез изплащането на предназначените за тези доставчици средства, за да установи дали изплащането на тези средства на въпросните доставчици може да засили тяхната позиция на литовския пазар на електроенергия спрямо други конкурентни предприятия в търговията между държавите членки.

- 98 Следователно на третия въпрос трябва да се отговори, че член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че в случай като разглеждания в главното производство средства като предназначени за определени доставчици на УОИЕ предоставят на тези доставчици селективно предимство по смисъла на тази разпоредба и могат да засегнат търговията между държавите членки.

По четвъртия въпрос

- 99 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество пита дали член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна намеса като схемата за УОИЕ трябва да се счита за компенсация, представляваща насрещната престация за услуги, извършени от предприятията получатели в изпълнение на задължения за обществена услуга, по смисъла на решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415).
- 100 В това отношение Съдът е уточнил, че доколкото дадена държавна мярка трябва да се счита за компенсация, представляваща насрещната престация за услуги, осъществени от предприятията получатели в изпълнение на задължения за обществена услуга, така че тези предприятия в действителност не получават финансово предимство и следователно посочената мярка не ги поставя в по-благоприятно конкурентно положение спрямо конкурентните предприятия, тази мярка не попада в приложното поле на член 107, параграф 1 ДФЕС (решения от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, EU:C:2003:415, т. 87 и от 8 март 2017 г., *Viasat Broadcasting UK/Комисия*, C-660/15 P, EU:C:2017:178, т. 25).
- 101 В съответствие с точки 88—93 от решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415), за да може такава мярка да не бъде квалифицирана като държавна помощ, трябва да са изпълнени определени условия. Първо, необходимо е предприятието получател действително да е натоварено с изпълнението на задължения за обществена услуга и тези задължения да са ясно определени. Второ, параметрите, въз основа на които е изчислена компенсацията, трябва да са били установени предварително по обективен и прозрачен начин. Трето, компенсацията не трябва да превишава необходимото за покриване на всички или на част от разходите, възникнали при изпълнение на задълженията за обществена услуга. Четвърто, нужното равнище на компенсацията трябва да е определено въз основа на анализ на разходите, които едно типично предприятие, добре управлявано и подходящо оборудвано, за да може да изпълнява необходимите изисквания за обществена услуга, би направило при изпълнението на тези задължения.
- 102 Проверката дали са спазени условията, установени с изведената от посоченото решение съдебна практика, има за цел да се определи дали съответните мерки трябва да бъдат квалифицирани като държавни помощи — въпрос, на който следва да се отговори, преди евентуално да се прецени дали дадена несъвместима помощ е все пак необходима за изпълнението на задачата, възложена на получателя по съответната мярка, предвид член 106, параграф 2 ДФЕС (решение от 8 март 2017 г., *Viasat Broadcasting UK/Комисия*, C-660/15 P, EU:C:2017:178, т. 34).
- 103 Условията, установени с посочената съдебна практика, обаче не следва повече да се прилагат, когато е констатирано, че дадена мярка трябва да бъде квалифицирана като помощ — по-специално тъй като получило я предприятие не може да издържи проверката, при която се извършва сравнение с типичното предприятие, което е добре управлявано и подходящо оборудвано, за да може да изпълнява необходимите изисквания за обществена услуга — и че следва да се провери дали тази помощ може да бъде обоснована предвид член 106, параграф 2 ДФЕС (решение от 8 март 2017 г., *Viasat Broadcasting UK/Комисия*, C-660/15 P, EU:C:2017:178, т. 35).

- 104 На първо място, следва да се припомни, че държавите членки могат при спазване на правото на Съюза да определят обхвата и организацията на своите услуги от общ икономически интерес, като по-специално вземат предвид присъщи за националната им политика цели, и че в това отношение държавите членки разполагат с широко право на преценка, което може да се поставя под съмнение само в случай на явна грешка (решение от 20 декември 2017 г., *Comunidad Autónoma del País Vasco* и др./Комисия, C-66/16 P—C-69/16 P, EU:C:2017:999, т. 69 и 70).
- 105 В това отношение член 3, параграф 2 от Директива 2009/72 предвижда, че държавите членки могат да налагат на предприятията от електроенергийния сектор, в общ икономически интерес, задължения за обществени услуги, които може да се отнасят до сигурността, включително сигурност на снабдяването, редовността, качеството и цената на доставките и опазването на околната среда, включително енергийна ефективност, енергия от възобновяеми източници и опазване на климата.
- 106 В това отношение запитващата юрисдикция следва да се увери, че определяйки УОИЕ, Република Литва е упражнила правото си на преценка, без да допусне явна грешка в преценката, по-специално от гледна точка на преследваните с УОИЕ цели, които следва да бъдат свързани с посочените в член 3, параграф 2 от Директива 2009/72.
- 107 На второ място, видно от логиката на изключението, въведено с решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans* и *Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415), първото условие, изведено в това решение, предполага, както отбелязва генералният адвокат в точка 78 от заключението си, предприятието получател да има истинско задължение да предоставя съответната услуга при определени условия, а не само да има разрешение да предоставя такава услуга.
- 108 Впрочем с оглед на сведенията, които запитващата юрисдикция предоставя както относно националната правна уредба, така и относно фактическата обстановка, има място за съмнение дали някои УОИЕ отговарят априори на това условие.
- 109 Това важи, първо, за производителите на електроенергия от възобновяеми енергийни източници. Всъщност националната правна уредба изобщо не ги задължава да доставят произвежданата от тях електроенергия при особени условия, свързани, наред с другото, с универсалността или продължителността на предоставяните услуги. Напротив, съгласно член 20 от Закона за енергията от възобновяеми източници производителите на този вид електроенергия само се задължават да продават произведената електроенергия, а операторите на разпределителни и преносни мрежи — да я закупуват, което се конкретизира в доброволно сключени договори.
- 110 Второ, подобен извод може да се направи и по отношение на производството на електроенергия в централите за комбинирано производство. Отново може да се констатира, че въпросните производители участват доброволно в схемата за УОИЕ, щом като, видно от Наредба № 1-219, подават до литовския министър на енергетиката заявление за участие в УОИЕ. Освен това, след като заявлението бъде уважено, доставката на електроенергия от комбинирано производство се извършва по силата на договори, сключени с обществения доставчик на електроенергия, в които единствено максималният обем на годишно доставяната електроенергия е определен с решение на литовското правителство.
- 111 При тези обстоятелства запитващата юрисдикция следва да провери дали тези две категории производители на електроенергия въпреки всичко имат задължения, наложени им по обвързващ начин от литовското правителство.

- 112 В по-общ план е важно да се отбележи, трето, че средствата за УОИЕ, предназначени за компенсиране на разходите за развитие на проекти за слънчеви електроцентрали, не изглежда да са свързани с някакво предоставяне на услуги от страна на стопанисващите тези централи предприятия в полза на крайни потребители или на оператори от електроенергийния сектор в Литва. Целта на тази УОИЕ е да се компенсират загубите, претърпени от тези предприятия поради извършената през 2013 г. в Литва законодателна промяна, довела до това, че разрешенията, с които същите са разполагали, за да стопанисват такива централи, не са били използвани. Освен това на пръв поглед не изглежда очевидно, че така компенсираната „дейност“ има отношение към някоя от целите по член 3, параграф 2 от Директива 2009/72, с оглед на които държавите членки могат да налагат на операторите в електроенергийния сектор задължения за обществена услуга.
- 113 На трето място, второто и третото условие, изведени в решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415), изискват параметрите, въз основа на които се изчислява компенсацията, да са предварително установени по обективен и прозрачен начин и компенсацията да не превишава необходимото за покриване на всички или на част от разходите, възникнали при изпълнение на задълженията за обществена услуга.
- 114 Впрочем данните, предоставени от запитващата юрисдикция в акта за преюдициално запитване, не позволяват, дори с разясненията, дадени в становищата на заинтересованите страни, да се определи доколко в случая са налице тези две условия, които заедно целят да гарантират, че предприятията, натоварени с изпълнението на задължения за обществена услуга, няма да получат свръхкомпенсация.
- 115 Това важи за УОИЕ, отнасящи се, от една страна, до поддържането на резервни мощности на определени електроцентрали, чиято дейност е необходима, за да се гарантира националната енергийна сигурност, и от друга страна, до развитието на мощности за производство на електроенергия от стратегическо значение за гарантиране на сигурността и надеждността на енергийната система или на енергийната независимост на държавата, посочени в точки 7.4 и 7.5 от приложения към Постановление № 916 правилник. В тази връзка запитващата юрисдикция не дава никаква информация за това как се изчисляват средствата за тези УОИЕ.
- 116 Същото се отнася и за УОИЕ, свързана със сигурността на електроснабдяването, при която само покупната цена на електроенергията, в разбивка от две части, едната за покриване на променливите разходи, а другата — на фиксираните разходи, произтича от съответната правна уредба, така както същата е представена от запитващата юрисдикция.
- 117 Следователно последната трябва да провери дали за категориите доставчици на споменатите в точки 115 и 116 от настоящото решение УОИЕ приложимата национална правна уредба изисква параметрите, въз основа на които се изчислява компенсацията, изплащана на тези различни доставчици, да са установени предварително по обективен и прозрачен начин, и дали тази компенсация не превишава необходимото за покриване на всички или на част от разходите, възникнали при изпълнение на задълженията за обществена услуга.
- 118 На четвърто място, следва да се отбележи, че четвъртото условие, изведено в решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415), не изглежда изпълнено за споменатите в точки 115 и 116 от настоящото решение УОИЕ. Всъщност липсата на информация за това как се изчисляват средствата за тези УОИЕ неизбежно прави невъзможно да се разбере дали равнището на нужните за целта компенсации се основава на анализ на разходите, които едно типично предприятие, добре управлявано и подходящо оборудвано, за да може да изпълнява необходимите изисквания за обществена услуга, би направило при изпълнението на тези задължения.

- 119 От друга страна, не е възможно Съдът да се произнесе по въпроса дали това четвърто условие е изпълнено, тъй като не може да определи дали разходите, направени от доставчика на УОИЕ, натоварен с изпълнението на проекта „NordBalt“, и от операторите на разпределителни и преносни мрежи във връзка с балансирането на електроенергията, произведена от възобновяеми енергийни източници, могат да се приемат за такива на едно типично предприятие, както бе посочено в предходната точка, и то когато според информацията, предоставена от запитващата юрисдикция, тези доставчици не са били подбрани чрез тръжна процедура.
- 120 Следователно запитващата юрисдикция трябва да се увери, че в случая доставчиците на УОИЕ са били подбрани по правила, които правят възможно изпълнението на четвъртото условие, установено в решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415).
- 121 Поради това на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна намеса като схемата за УОИЕ не следва да се счита за компенсация, представляваща насрещната престация за услуги, извършени от предприятията получатели в изпълнение на задължения за обществена услуга, по смисъла на решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415), освен ако запитващата юрисдикция не установи, че някоя от УОИЕ действително отговаря на четирите условия, посочени в точки 88—93 от това решение.

По петия въпрос

- 122 С петия си въпрос запитващата юрисдикция по същество пита дали член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна намеса като схемата за УОИЕ нарушава или може да наруши конкуренцията.
- 123 Следва да се отбележи, че с този въпрос посочената юрисдикция иска да си изясни какво въздействие върху конкуренцията имат различните УОИЕ, а не само някои от тях.
- 124 За целите на квалификацията на национална мярка като държавна помощ следва не да се установи наличието на действително нарушение на конкуренцията, а само да се провери дали помощта може да наруши конкуренцията (решение от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 29 и цитираната съдебна практика).
- 125 Действителното нарушение на конкуренцията не може обаче да бъде чисто хипотетично или предполагаемо. В този смисъл следва да се определи причината, поради която разглежданата мярка нарушава или заплашва да наруши конкуренцията (решение от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 30 и цитираната съдебна практика).
- 126 В това отношение следва да се припомни, че помощите, които имат за цел да освободят дадено предприятие от разходите, които то поначало би трябвало да понесе в рамките на своето текущо управление или на своята обичайна дейност, по принцип нарушават условията на конкуренция (решение от 18 май 2017 г., *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, т. 33 и цитираната съдебна практика).
- 127 Поради вече изложените в точки 95 и 96 от настоящото решение съображения във връзка с условието да е засегната търговията между държавите членки, трябва да се приеме, че схемата за УОИЕ, що се отнася до отделните съставлящи я услуги, нарушава или може да наруши конкуренцията, като обаче запитващата юрисдикция трябва да извърши необходимите

проверки, уточнени в точка 97 от настоящото решение, с оглед на въздействието, което особеностите на извършваната от отделните доставчици на УОИЕ дейност оказват върху конкуренцията на литовския пазар на електроенергия.

- 128 Следователно на петия въпрос трябва да се отговори, че член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна намеса като схемата за УОИЕ нарушава или може да наруши конкуренцията.

По съдебните разноски

- 129 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

- 1) Член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че средствата, предназначени за финансиране на схема за услуги от обществен интерес като услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор, представляват държавни ресурси по смисъла на тази разпоредба.
- 2) Член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че когато операторите на разпределителни и преносни мрежи получават предназначени за финансирането на услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор средства, за да компенсират загубите, понесени поради задължението да закупуват на фиксирана цена електроенергия от определени производители на електроенергия и да балансират тази електроенергия, въпросната компенсация представлява в полза на производителите на електроенергия предимство по смисъла на тази разпоредба.
- 3) Член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че в случай като разглеждания в главното производство средства като предназначения за определени доставчици на услуги от обществен интерес в електроенергийния сектор предоставят на тези доставчици селективно предимство по смисъла на тази разпоредба и могат да засегнат търговията между държавите членки.
- 4) Член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна намеса като схемата за услуги от обществен интерес в електроенергийния сектор не следва да се счита за компенсация, представляваща насрещната престация за услуги, извършени от предприятията получатели в изпълнение на задължения за обществена услуга, по смисъла на решение от 24 юли 2003 г., *Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415), освен ако запитващата юрисдикция не установи, че някоя от услугите от обществен интерес в електроенергийния сектор действително отговаря на четирите условия, посочени в точки 88—93 от това решение.
- 5) Член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна намеса като схемата за услуги от обществен интерес в електроенергийния сектор нарушава или може да наруши конкуренцията.

Подписи